

ť. Spomeňme si napríklad, že nielen jestvujúce, ale aj chýbajúce možnosti a dnešným elektronickým urobiť z toho jedného, v skutočnosti

1, ktorí zásadne trvajú na elektronických médiách. Tu treba rozlíšiť.

nosti, vzhľadom na závažnosť aj naďalej spoločenské premeny prirodzene vyskytujú ekvivalenty elektroumelec nejavil ako ane len symetrická chyba pestrosť, dynamizácia stávajú. Na to nepotre-

elektronických foriem médiách. Nenadbie- však reagujú tak, že em dva príklady: Jochen

ry sú hranaté, nepozná ale musí vkladať krátke tvoril krivky, napríklad né od primitívnych mo- len takéto hranaté pre- sti skôr kamennú dobu hú demonštráciu preva- vnakými prostriedkami, stou pritom víťazí, lebo /sel: vyjadruje sa v ňom by než pri postupe počí-

tačovou grafikou. Počiatkové opieranie sa o počítačové kresby vedie nakoniec k novému a presvedčivému uplatneniu remeselnosti a živosti ručnej kresby.

Aj *Martin Stumpf* reaguje na počítačové grafiky. Robí to však celkom inak ako *Flinzer*. *Stumpf* preberá jemné, autonómne a hyperpointované vedenie čiar, tak ako je to príznačné pre rozvinutú počítačovú grafiku. Odvíja z toho nové možnosti redukcie a precíziacie v tradičnom médiu kresby. Zároveň tým demonštruje – v spojení s istým motivačným šibalsvom – prevahu starého média, pokiaľ ide o rovnaký prostriedok. Inšpirovaný konkurenciou počítača rozpracúva nové, osobité možnosti média kresby. Kresba čiarami nadobúda u neho doposiaľ neznámu čistotu a kultivovanosť. To mám na mysli pod „novou artikuláciou“. Pohľad na iné médium priviedol k novým objavom a k precízovaniu vlastného média.

Takéto prelínanie médií a s tým spojené spresnenia, procesy výmeny a prechody sa mi zdajú nanajvýš zaujímavé. Vzniká nová interpretácia starých médií vo svetle nových a naopak. A kritika nových médií, ktorá je tu prítomná, nepristupuje k nim ideologicky alebo kultúrno-kriticky, ale vychádza striktné z možností vlastného média, teda pôsobí prirodzene umelecky. Od takejto inteligentnej a reflexívnej, ironickej a z rozličných kódov vychádzajúcej polemiky aj veľa očakávam. Putuje vlastne medzi médiami. A pocestnými medzi médiami mali by sme dnes byť asi všetci – a nielen jednostrannými elektronickými nomádmi.

b/ Opozícia

Druhú formu, v ktorej umenie operuje na pôde starých médií, som nazval opozíciou. V nej chcem rozlíšiť tiež dve verzie: jedna je prevažne umelecky afirmatívna, druhá zase prevažne zmyslovo afirmatívna.

ba/ Opozícia kvôli umeniu

V prvom prípade mám na mysli návrat k odolnosti, odporu umenia. Oponuje dráždivej, verejnej všadeprítomnosti mediálnych obrazov. V opozícii k nej sa kladie dôraz na obtiažnosť, neprístupnosť, neovládnuteľnosť umenia. Takéto umenie nechce byť porozumené. Kladie odpor sociálnemu príkazu zrozumiteľnosti – odpor voči *sensus communis*, ktorý dnes stelesňujú práve komunikačné médiá. Diela tohto umenia nepoškudzujú po vysokej sledovateľnosti, ale vkladajú nádej skôr do niekoľkých spriaznených duší, spriazneného ducha alebo zraku – niekedy priamo koketujú aj s nezrozumiteľnosťou pre každého.

Túto pozíciu možno dosiahnuť aj ústupom k zdanlivej bezvýznamnosti – aby väčšina prešla pomimo s pokrčením pliec alebo s posmeškom a aby zostali a dívali sa len niektorí (tí praví). Alebo demonštratívnu hermetikou: skromnosťou, ostýchavosťou, nadsadením podmienok prístupnosti a vstupu. Diela neprislubujú nijakú animáciu. Exkluzívne pôžitky ponúkajú len niekoľkým, aj to až po dlhšom čase. Takéto obrazy nechcú urobiť dojem na jarmoku obrazov, ale chcú byť vnímané vo svojom vlastnom svete. Sú nemilosrdným hardvérom bez akéhokoľvek náznaku softvéru.

Takéto diela, porovnateľné s kryštálmi, vytvárajú exteritoriálne miesta autonómie a pokoja uprostred prehnanych scenárov obraznosti. Mohli by sme v tejto súvislosti uviesť